

Sp. 670. Tillaga til þingsályktunar [159. mál]

um fullgildinguna á alþjóðasamþykkt um félagafrelsi og verndun þess.

(Lögð fyrir Alþingi á 69. löggjafarþingi, 1950.)

Alþingi ályktar að veita ríkisstjórninni heimild til þess fyrir Íslands hönd að fullgilda samþykkt nr. 87 um félagafrelsi og verndun þess, sem gerð var á 31. þingi Alþjóðavinnuálastofnunarinnar (I.L.O.) í San Francisco 1948, eins og hún liggur fyrir á fylgiskjalinu, sem prentað er með ályktun þessari.

Greinargerð.

Á þingi Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, sem haldið var í San Francisco 17. júní til 10. júlí 1948, var m. a. gerð samþykkt sú, sem hér með fylgir og fjallar um félagafrelsi og verndun þess.

Aðdragandinn að setningu þessarar samþykktar var í stórum dráttum sem hér segir:

Vorið 1947 beindi Alþjóðasamband verkamanna (WFTU) og ameríska verkalyðssambandið (AFL) þeim tilmælum til Fjárhags- og félagsmálaráðs Sameinuðu þjóðanna, að það tæki til meðferðar félagafrelsi verkamanna og vinnuveitenda. Ráðið ákvað að vísa þessu máli til Alþjóðavinnuálastofnunarinnar með tilmælum um, að það yrði tekið fyrir á 30. þingi hennar, sem haldið var í júní—júlí 1947.

Þar sem svo skammur tími var til undirbúnings þessu máli, var ekki unnt að leggja frumvarp að samþykkt um það fyrir þetta þing. Hins vegar fóru fram almennar umræður um félagafrelsi og verndun þess á grundvelli greinargerðar um það frá Alþjóðavinnuálastofnuninni. Sérstök nefnd fjallaði um málið á þinginu, og átti Finnur Jónsson fyrrverandi ráðherra sæti í henni fyrir Íslands hönd.

Þingið samþykkti að þessu sinni nokkur frumatriði, sem leggja bæri til grundvallar fyrir samþykkt um félagafrelsi.

Næsta stig málsins var það, að sendur var spurningalisti til ríkisstjórna allra aðildarríkja Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, þar sem spurt var um álit þeirra á því, hvaða atriði skyldu tekin upp í væntanlega samþykkt um málið.

Á grundvelli þeirra svara, sem bárust, var samið frumvarp að samþykkt um félagafrelsi og verndun þess og það lagt fyrir Alþjóðavinnuálaþingið í San Francisco 1948.

Á þingi þessu fjallaði sérstök nefnd um málið. Var hún skipuð 88 fulltrúum, þ. e. 44 stjórnarfulltrúum og 22 frá hvorum, vinnuveitendum og verkamönnum. Af hálfu Íslands átti Jónas Guðmundsson skrifstofustjóri sæti í nefnd þessari.

Miklar og áköflum allharðar umræður urðu um þetta mál, bæði á fundum nefndarinnar og almennum þingfundum. Ýmsar breytingartillögur komu fram við umræður þessar, en flestar voru þær felldar. Má þar til nefna tvær tillögur, aðra um það, að samþykktin skyldi ekki taka til vinnuveitenda, og hina um það, að einungis skyldu leyfð ein heildarsamtök fyrir hvora, verkamenn og vinnuveitendur, í hverju landi. Það voru því engar meiri háttar breytingar gerðar á frumvarpi því, sem fyrir þinginu lá, og var það samþykkt með 127 atkvæðum gegn engu.

Samþykktin kveður svo á, að verkamenn og vinnuveitendur skuli eiga óskoraðan rétt til að stofna með sér félög án afskipta hins opinbera, og skal handhöfum framkvæmdavalds óheimilt að leysa upp slík félög. Félög þessi skulu eiga rétt á að setja sér lög og reglur, skipuleggja stjórn sína og starfsemi og setja sér stefnuskrá án afskipta af hálfu yfirvalda, er skerði þennan rétt. Heimilt skal félögum að stofna og ganga í sambönd, svo og gerast aðilar að alþjóðasamtökum verkamanna eða vinnuveitenda.

Við beitingu þeirra réttinda, sem að framan getur, skulu félögin gæta þess að brjóta ekki í bág við landslög, en aftur á móti mega lögin ekki skerða þann rétt, sem samþykktin veitir.

Þá leggur samþykktin ríkjum þeim, sem hana fullgilda, þá skyldu á herðar að gera allar viðeigandi og nauðsynlegar ráðstafanir til þess að tryggja verkamönnum og vinnuveitendum, að þeir geti óhindraðir neytt þess réttar, sem þeim er veittur með samþykktinni.

Þá eru í samþykktinni sérstök ákvæði, sem snerta einungis nýlenduríki, og að síðustu eru svo lokaákvæði um gildistöku samþykktarinnar o. fl.

Réttindi þau, sem samþykkt þessi fjallar um, eru tryggð Íslendingum með stjórnarskránni og enn fremur með lögum um stéttarfélög og vinnudeilur, að því er tekur til féлага verkalýðs og annarra launþega. Sama mun vera að segja um önnur Norðurlönd. Hins vegar gegnir öðru máli víða annars staðar, ekki einungis í einræðisríkjum, heldur og í ýmsum lýðræðisríkjum. Það er því vart hægt að neita því, að þessi samþykkt er mjög mikilvæg fyrir alþjóðlega þróun félagsmála, og markar hún tímamót í sögu þeirra. Aldrei fyrr hefur verið kveðið á um jafnmikilvæg mannréttindi með samningum milli ríkja.

Fullgilding á samþykkt þessari af hálfu þeirra ríkja, sem þegar uppfylla skilyrði hennar, hefur þá eina þýðingu fyrir þau, að þau skuldbinda sig með henni til að sjá til þess, að ákvæði samþykktarinnar verði í heiðri höfð framvegis. Þá má einnig telja, að eftir því sem fleiri ríki fullgilda samþykktina, sé það hvatning til þeirra ríkja, sem skemmra eru á veg komin í þróun félagsmála, að koma þeirri skipan á þessi mál hjá sér, að þau geti einnig gerzt aðilar að henni.

Nú hafa fjögur ríki fullgilt samþykktina um félagafrelsi og verndun þess, eru það Bretland, Noregur, Svíþjóð og Finnland. Gengur hún fyrst í gildi 4. júlí 1950.

Eins og að framan getur, er félagafrelsið tryggt hér á landi að íslenskum rétti og skilyrði samþykktarinnar því uppfyllt hér. Það virðist því rétt og æskilegt, að Íslendingar sýni, hvar þeir standa á þessu sviði, og hvers þeir meta þessi réttindi, með því að gerast meðal fyrstu þjóða aðilar að samþykkt þessari, sem þá yrði fyrsta samþykkt Alþjóðavinnuálagingsins, sem Ísland gerðist aðili að.

Fylgiskjal.

Samþykkt nr. 87 um félagafrelsi og verndun þess.

Allsherjarþing Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, saman komið til 31. þingsetu sinnar í San Francisco 17. júní 1948 samkvæmt kvaðningu stjórnarnefndar Alþjóðavinnuálagingsins, hefur ákveðið að gera í samþykktarformi ákveðnar tillögur um félagafrelsi og verndun þess, en það er sjöunda mál á dagskrá þingsins, og með skírskotun til þess:

að í formála stjórnarskrár Alþjóðavinnuálastofnunarinnar er því lýst yfir, að „viðurkenning á grundvallarreglum um félagafrelsi“ stuðli að bættum lífskilyrðum verkalýðsins og friði;

að Philadelphiuýfirlýsingin endurstaðfestir það, að „tjáningarfrelsi og félagafrelsi eru frumskilyrði fyrir áframhaldandi framförum“;

að Alþjóðavinnuálagingsið samþykkti einróma á 30. þingi sínu grundvallarreglur þær, sem vera skyldu undirstaða að alþjóðareglum; — og —

að allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna hefur á öðru þingi sínu fallið á þessar grundvallarreglur og óskað eftir því, að Alþjóðavinnuálastofnunin héldi áfram hvers konar viðleitni í þá átt, að hægt verði að gera eina eða fleiri alþjóðasamþykktir;

gerir það í dag, níunda júlí árið níttján hundruð fjörutíu og átta, eftirfarandi samþykkt, sem nefna ber Samþykkt frá 1948 um félagafrelsi og verndun þess:

I. KAFLI Félagafrelsi.

1. gr.

Hvert það aðildarríki Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, sem samþykkt þessi tekur til, undirgengst að framfylgja eftirfarandi ákvæðum.

2. gr.

Verkamenn og vinnuveitendur skulu án undantekningar hafa rétt til þess að stofna og ganga í félög að eigin geðþótta án undangengins leyfis, og séu þeir aðeins háðir reglum hlutaðeigandi félags um inngöngu í það.

3. gr.

1. Félög verkamanna og vinnuveitenda skulu eiga rétt á að setja sér lög og reglur, að vera algerlega óháð í vali sínu á fyrirsvarsmönnum sínum, að skipuleggja stjórn sína og starfsemi og setja sér stefnuskrá.
2. Opinber yfirvöld skulu forðast alla íhlutun, er skerða mundi þennan rétt eða hindra löglega beitingu hans.

4. gr.

Handhafar framkvæmdarvalds skulu ekki geta leyst upp félög vinnuveitenda eða verkamanna fyrir fullt og allt eða um stundarsakir.

5. gr.

Félög verkamanna og vinnuveitenda skulu eiga rétt á að stofna og ganga í félagasambönd, og hverju slíku félagi eða sambandi skal heimilt að ganga í alþjóðasamtök verkamanna og vinnuveitenda.

6. gr.

Ákvæði 2., 3. og 4. greinar þessarar samþykktar taka til félagasambanda og verkamanna- og vinnuveitendafélaga.

7. gr.

Réttur verkamanna- og vinnuveitendafélaga og sambanda þeirra til að teljast persónur að lögum má ekki vera háður skilyrðum þess eðlis, að þau takmarki framkvæmdir á ákvæðum 2., 3. og 4. greinar þessarar samþykktar.

8. gr.

1. Við beitingu réttinda þeirra, sem kveðið er á um í þessari samþykkt, skulu verkamenn og vinnuveitendur og félagssamtök þeirra, svo og hverjar persónur aðrar eða félagssamtök, virða landslög.
2. Landslögum má ekki vera þann veg háttáð, að þau skerði ákvæði samþykktar þessarar, né heldur má framkvæma þau á þann hátt.

9. gr.

1. Ákveða má með lögum eða reglugerðum hvers lands, að hve miklu leyti ákvæði samþykktar þessarar skuli ná til hernanna og lögreglumanna.
2. Í samræmi við grundvallarreglu 8. mgr. 19. greinar stjórnarskrár Alþjóðavinnuálastofnunarinnar skal fullgilding aðildarríkis á samþykkt þessari ekki talin hafa áhrif á nokkur gildandi lög, úrskurði, venju eða samkomulag, sem veita hermönnum eða lögreglumönnum einhver þau réttindi, sem tryggð eru með þessari samþykkt.

10. gr.

Í samþykkt þessari þýðir orðið „félag“ hvert það félag verkamanna eða vinnuveitenda, sem vinnur að því að bæta og vernda hag verkamanna eða vinnuveitenda.

II. KAFLI

Verndun félagafrelsis.

11. gr.

Hvert það aðildarríki Alþjóðasamvinnuálagastofnunarinnar, sem samþykkt þessi tekur til, undirgengst að gera allar nauðsynlegar og viðeigandi ráðstafanir til trygg-
ingar því, að verkamenn og vinnuveitendur geti óháðir neytt félagafrelsisins.

III. KAFLI

Ýmis ákvæði.

12. gr.

1. Varðandi landsvæði þau, sem um getur í 35. gr. stjórnarskrár Alþjóðavinnu-
málastofnunarinnar, eins og hún er eftir stjórnarskrárbreytinguna frá 1946, að
undanteknum þeim landsvæðum, sem talin eru í 4. og 5. mgr. nefndrar greinar
þannig breyttrar, skal hvert það aðildarríki, sem fullgildir þessa samþykkt, láta
fullgildingarskjali sínu fylgja eða senda aðalforstjóra Alþjóðavinnuálagastof-
funnar, svo fljótt sem unnt er eftir fullgildingu, yfirlýsingu, er greini:
 - a. landsvæði þau, sem það undirgengst að láta ákvæði samþykktarinnar ná
til án takmarkana,
 - b. landsvæði þau, sem það undirgengst að láta ákvæði þessarar samþykktar
ná til með takmörkunum og hverjar þær séu,
 - c. landsvæði þau, sem samþykktin tekur ekki til, ásamt upplýsingum um á-
stæður til þess,
 - d. landsvæði þau, sem það áskilur sé rétt til að taka ákvörðun um síðar.
2. Yfirlýsingar þær, sem greindar eru í stafliðum a. og b. í fyrstu málsgrein þess-
rar greinar, skulu teljast raunverulegur hluti fullgildingarinnar og hafa sama
gildi og hún.
3. Sérhvert aðildarríki getur hvenær sem er ógilt að nokkru eða öllu leyti með
síðari yfirlýsingu fyrirvara þá, sem það hefur gert í upprunalegri yfirlýsingu
sinni í samræmi við stafliðina b., c. eða d. í fyrstu málsgrein þessarar greinar.
4. Í hvert skipti, sem segja má upp samþykkt þessari í samræmi við ákvæði 16.
greinar, getur hvert aðildarríki sent aðalforstjóranum yfirlýsingu um hvers
konar aðrar breytingar, er dragi úr ákvæðum fyrri yfirlýsinga þess, enda lýsi
það því ástandi, sem þá ríkir á þeim landsvæðum, sem það kann að tiltaka.

13. gr.

1. Þegar mál þau, sem samþykkt þessi fjallar um, heyra undir valdsvið heima-
stjórnar ófullvalda lands, getur aðildarríki það, sem ábyrgð ber á utanríkis-
málum þess lands, með samþykki heimastjórnarinnar, sent aðalforstjóra Al-
þjóðavinnuálagastofnunarinnar yfirlýsingu um það, að skuldbindingar þessarar
samþykktar skuli gilda fyrir það land.
2. Yfirlýsingar um gildistöku skuldbindinga samþykktar þessarar geta aðalfor-
stjóra Alþjóðavinnuálagastofnunarinnar horið frá:
 - a. tveim eða fleiri aðildarríkjum stofnunarinnar varðandi lönd, sem eru undir
sameiginlegum yfirráðum þeirra, eða
 - b. fjölþjóðlegu stjórnarvaldi, varðandi land, sem það ber stjórnarábyrgð á í
samræmi við stofnskrá Sameinuðu þjóðanna eða á annan hátt.

3. Í yfirlýsingum þeim, sem sendar eru aðalforstjóra Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar í samræmi við fyrri málsgreinar þessarar greinar, skal fram tekið, hvort ákvæðum samþykktarinnar verði beitt til fullnustu eða með takmörkunum í landi því, sem um er að ræða. Þegar yfirlýsingin ber með sér, að samþykktinni skuli beitt með takmörkunum, skulu þær greindar í einstökum atriðum.
4. Aðildarríki eitt eða fleiri eða fjölþjóðlegt stjórnarvald, sem í hlut eiga, geta hvenær sem er með síðari yfirlýsingu ógilt að nokkru eða öllu leyti áskilin réttindi til hvers konar takmarkana, er fyrri yfirlýsingin tiltók.
5. Í hvert skipti, sem segja má upp samþykkt þessari í samræmi við ákvæði 16. greinar, geta aðildarríki eða fjölþjóðleg yfirvöld, sem í hlut eiga, sent aðalforstjóra yfirlýsingu þess efnis, að þau dragi á einhvern annan hátt úr ákvæðum sinna fyrri yfirlýsinga, enda lýsi þau því ástandi, sem þá ríkir um framkvæmd samþykktarinnar.

IV. KAFLI

Lokaákvæði.

14. gr.

Formlegar fullgildingar á samþykkt þessari skal senda aðalforstjóra Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar til skrásetningar.

15. gr.

1. Samþykkt þessi skal einungis vera bindandi fyrir þá meðlimi Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar, sem látið hafa aðalforstjóra skrá fullgildingar sínar.
2. Hún skal öðlast gildi 12 mánuðum eftir að fullgildingar tveggja aðildarríkja hafa verið skráðar hjá aðalforstjóra.
3. Eftir það öðlast samþykktin gildi, að því er snertir hvern meðlim, 12 mánuðum eftir að fullgilding hans hefur verið skráð.

16. gr.

1. Aðildarríki, sem fullgilt hefur samþykkt þessa, má segja henni upp að 10 árum liðnum frá fyrstu gildistöku hennar. Tilkynningu um uppsögn skal senda aðalforstjóra Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar til skrásetningar. Slík uppsögn öðlast ekki gildi fyrr en einu ári eftir skrásetningu hennar.
2. Hver sá meðlimur, sem fullgilt hefur samþykkt þessa, en notfærir sér ekki innan þess árs, er kemur næst á eftir þeim 10 ára fresti, sem um getur í fyrri málsgrein, réttindi þau til uppsagnar, sem ráð er fyrir gert í þessari grein, skal bundinn af henni í önnur 10 ár, en má að þeim loknum segja henni upp, og síðan að hverju 10 ára tímabili liðnu, svo sem gert er ráð fyrir í þessari grein.

17. gr.

1. Aðalforstjóri Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar skal tilkynna öllum meðlimum Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar skrásetningu allra fullgildinga, yfirlýsinga og uppsagna, sem meðlimir stofnunarinnar hafa sent honum.
2. Þegar aðalforstjóri tilkynnir meðlimum stofnunarinnar skrásetningu hinnar annarrar fullgildingar, sem honum er send, skal hann vekja athygli þeirra á, hvaða dag samþykktin öðlast gildi.

18. gr.

Aðalforstjóri Alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar skal senda aðalritara Sameinuðu þjóðanna, til skrásetningar samkvæmt 102. gr. stofnskrár Sameinuðu þjóðanna, allar

upplýsingar um fullgildingar, yfirlýsingar og uppsagnir, sem hann hefur skrásett í samræmi við ákvæði næstu greina hér á undan.

19. gr.

Í lok hvers 10 ára tímabils frá gildistöku samþykktar þessarar skal stjórnarnefnd Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar leggja fyrir allsherjarþingið skýrslu um framkvæmd samþykktarinnar, og skal hún jafnframt athuga það, hvort æskilegt sé að setja á dagskrá þingsins tillögur um endurskoðun hennar allrar eða hluta hennar.

20. gr.

1. Ef þingið gerir nýja samþykkt um breytingar á samþykkt þessari allri eða hluta hennar, skal:
 - a. fullgilding meðlims á hinni nýju, endurskoðuðu samþykkt *ipso jure* skoðast sem tafarlaus uppsögn á þessari samþykkt, hvað sem ákvæðum 16. greinar hér að framan líður, frá þeim tíma er hin nýja, endurskoðaða samþykkt hefur öðlzt gildi;
 - b. meðlimum ekki heimilt að fullgilda þessa samþykkt, frá því er hin nýja, endurskoðaða samþykkt öðlzt gildi; enda sé ekki öðruvísi ákveðið í hinni nýju samþykkt.
2. Samþykkt þessi skal, hvað sem öðru líður, vera í gildi, eins og hún er nú að formi til og efni, hvað snertir þá meðlimi, sem hafa fullgilt hana, en ekki hina endurskoðuðu útgáfu hennar.

21. gr.

Hinn enski og franski texti þessarar samþykktar skulu jafngildir.

Þetta er staðfestur texti samþykktar þeirrar, sem löglega var gerð á 31. þingi Alþjóðavinnumálastofnunarinnar, sem haldið var í San Francisco og slitið 10. dag júlímánaðar 1948.

Þessu til staðfestu höfum vér undirritað hann í dag, þritugasta og fyrsta ágúst 1948.

Forseti þingsins

Justin Godart.

Forstjóri Alþjóðavinnumálaskrifstofunnar

Edward Phelan.